

POČAPLY U BŘEZNICE, okr. Příbram, Středočeský kraj

Raně středověké hradiště

10.–11. století

Význam: Jedna z nejzachovalejších a nejpůsobivějších památek svého druhu, hradiště s monumentálním opevněním.

Historie: *Hradiště leží v pahorkatinné oblasti Březnicka (Podbrdská), na rozhraní středních a jižních Čech, v kraji osídleném poměrně pozdě, až na počátku starší doby železné. Bylo založeno v první polovině 10. století, a to jako jeden z opěrných bodů při záboru jižních Čech Přemyslovci (snad společně s nedalekým hradištěm v Kozárovicích). Podle některých badatelů se hradiště původně jmenovalo Bozeň podle středověkého názvu nedaleké říčky „Bozzes“, dnes Vlčavy-Skalice. Po sjednocení Čech se místo stalo centrem přemyslovské správy území tzv. Bozeňska (lat. *provincia Bozenensis*), tj. oblasti tvořené zhruba povodím řek Skalice a Lomni-

ce. Nezdá se však, že by dosáhlo tak velkého významu jako některá jiná přemyslovská centra, přestože pravděpodobně zaniklo až v průběhu nebo na konci 11. století.

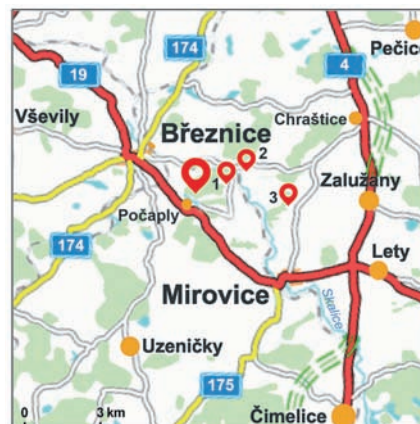
Pobyt elitní společenské vrstvy na hradišti naznačují nálezy luxusních předmětů. Mince a doklady zpracování výrobků ze železa i neželezných kovů napovídají, že lokalita sloužila také jako tržní místo či centrum výroby.

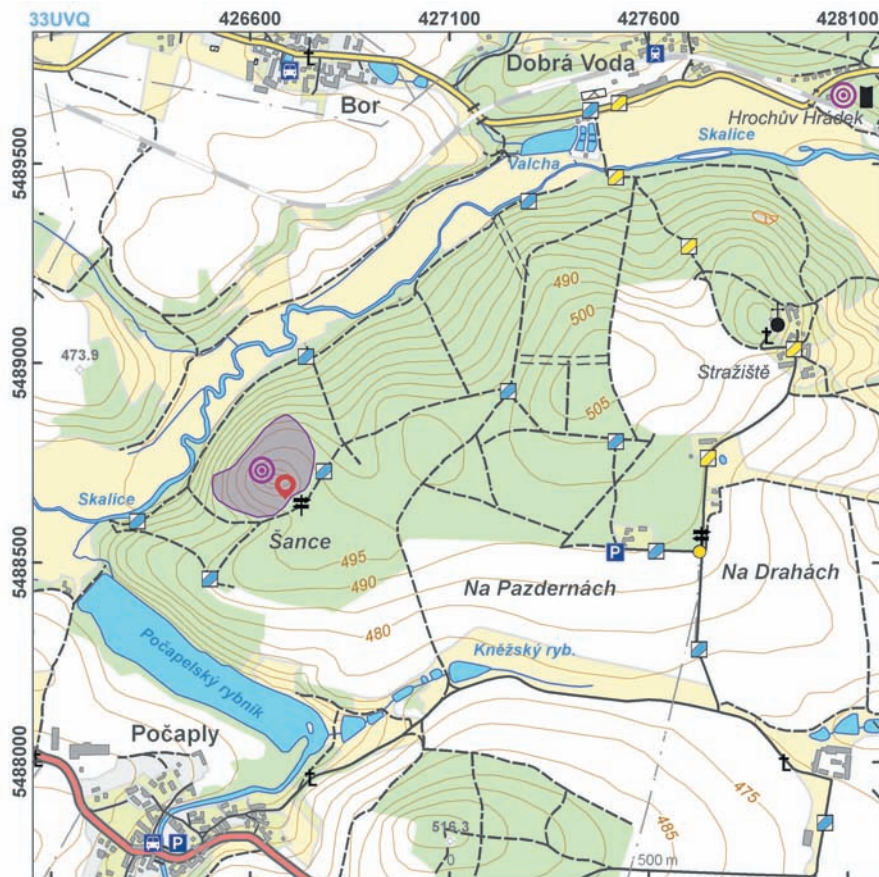
Přestože bylo hradiště poprvé popsáno již v r. 1868, nekonal se zde dosud žádný větší *archeologický výzkum. Dostupné informace o této památce jsou proto pouze kusé. Menší výzkumy tu prováděli např. J. L. *Píč (počátkem 20. století), B. *Dubský (1947) a R. *Turek (1956).

Popis: Hradiště bylo vybudováno na konci protáhlého hřbetu Šance

↑ Pohled na opevnění akropole od východu. Vlevo strmě se zvedající akropole; vpravo val; uprostřed západní zakončení valu a ulicovitá brána. Foto Z. Kačerová, 2014.

□ Plán lokality zaměřil a podle LLS upravil Č. Čišecký.

(odtud pochází též označení hradiště jako Šance u Březnice) nad údolím řeky Skalice v nadmořské výšce 520 m. Severní a západní svahy, spadající k vodnímu toku, jsou strmé a obtížně přístupné, naopak od východu je přístupová šije relativně plochá a široká.

Jádro hradiště tvoří *akropole (**A**), která je umístěna na okrouhlém skalnatém návrší s (pravděpodobně) uměle terasovitě upravenými boky. Je obehnaná mohutným, 360 m dlouhým a místy až 6 m vysokým

*valem, který je na jihovýchodě proražen průchodem (**B**). Ten leží snad v prostoru původní brány, ale poničení místa lesními pracemi, novodobými terénními úpravami i starými archeologickými výkopy je tak velké, že původní situaci není možné rekonstruovat. Navíc, jak ukazuje lidarový snímek, objem zeminy, která tvoří pahorek na jižní straně tohoto průchodu, odpovídá svou velikostí otvoru ve valu, a může být tedy pozůstatkem jeho proražení v nedávné minulosti. Za spolehlivý původní

vchod do vnitřního areálu hradiště je možné považovat dva konce valů, které se překrývají v délce přes 10 m, a vytvářejí tak úzkou uličku – tzv. ulicovitou *bránu (**C**) – na západní straně hradiště, přiléhající k vodě.

Zrcadlově k tomuto vchodu je umístěn průchod (**D**) v severním rohu mezi akropolí a ledvinovitě tvarovaným *předhradím (**E**), opevněným rovněž mohutným valem. Opevnění předhradí kolmo nasedá na vnitřní val těsně vedle jižního vchodu. Mezi oběma valy se dnes nachází úzký průchod, možná novodobý; původní zakončení opevnění je nejasné. Vnitřní plocha hradiště zabírá necelý (0,95) hektar, severní předhradí 1,17 ha. Zdá se, že druhé identické předhradí mohlo přiléhat k vnitřnímu opevnění na západní straně; jeho stopy v podobě nízkého valu (**F**) zachytil lidarový snímek, avšak v terénu jsou dnes sotva patrné.

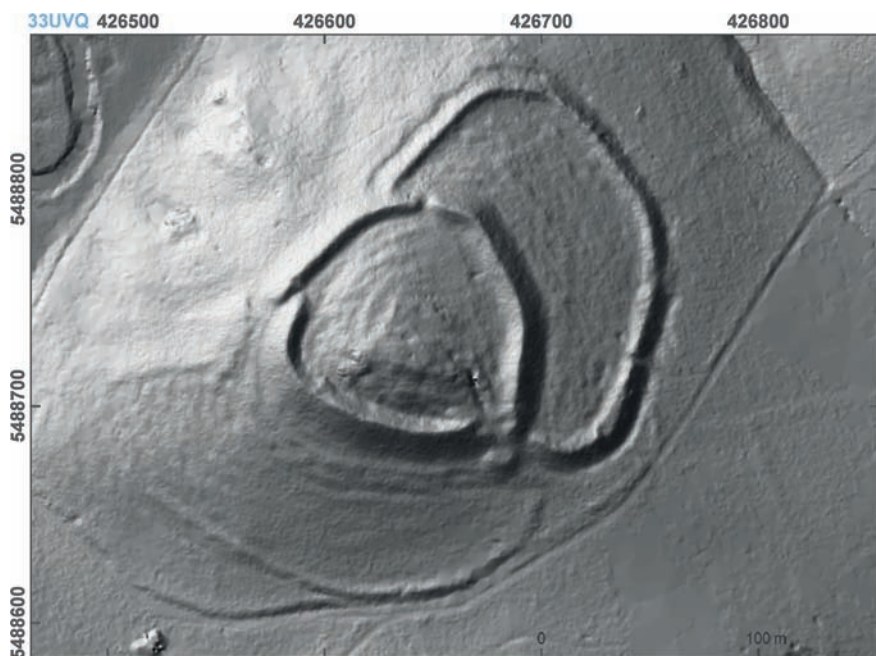
Hradby měly zřejmě hlinitokamenitou konstrukci s přední nasucho kladenou líčovanou zdí, tzv. *čelní kamennou plentou. Její části jsou ještě dobře znatelné např. na vnějším plášti vnitřního valu vedle severního vchodu. Další konstrukční detaily valů známy nejsou.

Rovněž vnitřní zástavba hradiště není dostatečně poznána. Akropole je na západní straně zakončena mohutnými rulovými bloky přírodního původu. Blok na jihovýchodní straně předěluje průvra, v níž mohl být uměle vytvořen průchod (**G**). J. L. Píč odkryl na akropoli místy až půlmetrovou *kulturní vrstvu, „hojně střepy promísenou“, která svědčí o intenzivním osídlení místa. B. Dubský našel ve vzdálenosti 8 m od paty vnitřního valu asi 40 cm vysokou kamennou zídku a kulturní vrstvu se zuhelná-

tělými zrny pšenice. Jiné informace o zástavbě akropole nemáme; lze si zde představovat jednoduché obytné stavby srubové nebo *kúlové konstrukce se stěnami vymazanými hlínou (*mazanicí). Domy významných jedinců mohly mít kamennou podezdívku – podobný půdorys o rozměrech 7 × 10 m zde odkryl v padesátých letech 20. století R. Turek. Nálezy luxusních předmětů z prostoru hradiště dokládají, že šlo skutečně o sídlo elity.

V průběhu 10. století vzniklo další valové opevnění na nedaleké ostrožně nad levým břehem Skalice (1,8 km vzdušnou čarou), na katastrálním území Bor u Březnice. Užíváno bylo až do počátku 13. století a později ho nahradila gotická tvrz Hrochův Hrádek. Původně ohraničoval celou ostrožnu o rozloze asi 1 ha val, který je na východní straně zachován do výšky 3 m; ostatní jeho části zničila stavba tvrze a později výstavba železnice v r. 1874. I toto opevnění mohlo sloužit jako sídlo některého z předních hradských úředníků. [dd]

Literatura: Píč 1909; Dubský 1947; Turek 1965; Lutovský 1999; Lutovský – Stolz 2001.

→ LLS snímek (stínovaný model) areálu. Data ČÚZK Praha; zpracoval D. Novák, 2014.

← Val a průchod mezi akropolí a předhradím na severní straně. Foto Z. Kačerová, 2014.

↓ Nekvalitní, ale cenná fotografie počapelského hradiště z počátku 20. stol., kdy byl vrchol kopce dílem odlesněn, a část valů tak byla i zdaleka viditelná. Pohled od severu. Podle Pič 1909.

Navigační bod: N 49°32'46.02", E 13°59'12.37" (vstup od jihovýchodu).

Přístup: Z doporučeného místa parkování ve středu obce Počaply na severovýchod ke Kněžskému rybníku, doleva po polní cestě a v lese se napojit na modrou turistickou značku. Po ní doleva k rozcestníku „Božeň“ a dále na hradiště Šance. Parkovat lze také u samoty na Pazdernách, odkud vede přímo tato modrá turistická značka až na lokalitu.

Rizika: Žádná.

Okolí: [1] Stražiště (PB), kostel sv. Jana Křtitele se zachovaným gotickým portálem: N 49°33'00.92", E 14°00'12.16" (1,3 km).

[2] Bor u Březnice (PB), tvrz Hrochův hrádek na místě raně středověkého hradiště: N 49°33'18.95", E 14°00'18.73" (1,7 km).

[3] Ohař (PI), rýžovnické sejpy v údolí Hrádeckého potoka: N 49°32'45.81", E 14°01'41.67" (3,1 km).

Archeologický atlas Čech

Vybrané památky od pravěku do 20. století

Archaeological Atlas of Bohemia

Selected sites from prehistory to the 20th century

Martin Kuna

a kolektiv:

Alžběta Danielisová, Dagmar Dreslerová, Jan Hasil,
Josef Hložek, Michaela Langová, Jan Mařík,
David Novák, Čeněk Číšecký, Zuzana Kačerová,
Eva Čepeláková, Judita Korteová, Dana Křivánková,
Petra Maříková Vlčková, Zdeněk Mazač, Jitka Říhová

Překlad resumé David J. Gaul

Revize překladu Zuzana Maritzová, Petra Maříková Vlčková

Vydal

Archeologický ústav AV ČR, Praha, v. v. i.,

Letenská 4, 118 01 Praha 1

a

Nakladatelství Academia, Středisko společných činností

AV ČR, v. v. i., Vodičkova 40, 110 00 Praha 1,

s podporou programu NAKI Ministerstva kultury ČR

Redakce neperiodických tisků

(Archeologický ústav AV ČR, Praha) Filip Laval

Fotografie na obálce Zuzana Kačerová

Logo AMČR Petr Kincl

Obálka, grafická úprava, sazba a zlom Zdeněk Mazač

Tisk Těšínská tiskárna, a.s.,

Štefánikova 1828/2, 737 01 Český Těšín

Vydání druhé, 2015

Ediční číslo 11779

ISBN 978-80-87365-82-3 (Archeologický ústav AV ČR, Praha)

ISBN 978-80-200-2526-5 (Academia)

Objednávky – Orders – Bestellungen:

Archeologický ústav AV ČR, Praha, v. v. i.,

Letenská 4, 118 01 Praha 1, Česká republika

Fax: +420 257532288, knihovna@arup.cas.cz

Knihu můžete zakoupit v síti knihkupectví Academia,

na www.academiaknihy.cz nebo v knihovně

Archeologického ústavu AV ČR v Praze.